

Wymagania wynikające z ustawy Prawo wodne oraz Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu

dr inż. Małgorzata Bogucka-Szymalska
Z-ca Dyrektora Departamentu Gospodarki Wodnej i Żeglugi Śródlądowej

8 marca 2018 r.

Plan prezentacji

1. Wpływ biogenów na jakość wód
2. Instrumenty prawne dotyczące ochrony wód
3. Dyrektywa Azotanowa
4. Wdrażanie dyrektywy azotanowej w Polsce
5. Obowiązki wynikające z ustawy Prawo wodne
6. Proces opracowania i aktualizacji Programu działań
7. Przegląd najważniejszych działań w Programie

Wpływ biogenów na jakość wód

Eutrofizacja

Nadmierny wzrost glonów

Zakwity toksycznych glonów

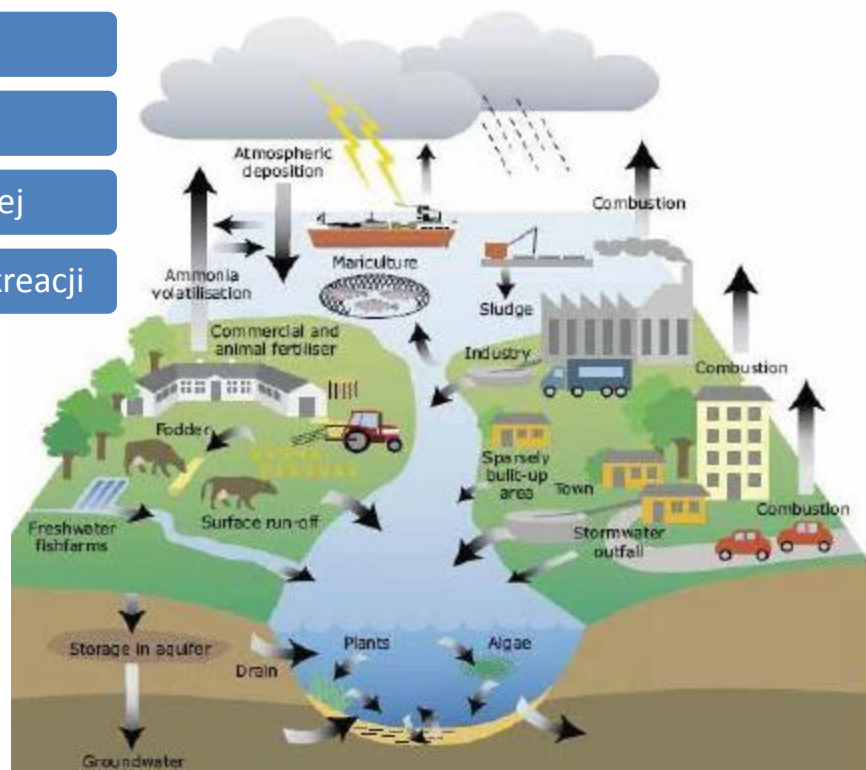
Deficyt tlenowy

Ograniczenie przejrzystości wody

Zubożenie środowiska wodnego

Spadek różnorodności biologicznej

Woda niezdatna do spożycia i rekreacji

Instrumenty prawne dotyczące ochrony wód

Dyrektywa Azotanowa

Założenia Dyrektywy Rady z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego

Ochrona zdrowia ludzi, zasobów przyrodniczych i ekosystemów wodnych, a także zabezpieczenie innych sposobów wykorzystania wody poprzez zmniejszenie zanieczyszczenia wód spowodowanego przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych

Konieczność określenia stref zagrożenia oraz ustanowienia i wprowadzenia w życie programów działań w celu zmniejszenia zanieczyszczenia wody związkami azotu

Zachęcanie do stosowania dobrych praktyk rolniczych

Wdrażanie dyrektywy azotanowej w Polsce

W LATACH
2004-2017

Podstawa prawna:

- art. 47 ust. 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne
- art. 3.2 Dyrektywy Azotanowej – wyznaczenie obszarów szczególnie narażonych

Cykl	Lata	Liczba OSN	Powierzchnia [km ²]	% kraju
I	2004-2008	21	6 263,25	2
II	2008-2012	19	4 623,14	1,49
III	2012-2016	94	21 308,07	6,81
IV	2017 -	14	259 960,68	83,14

Wdrażanie dyrektywy azotanowej w Polsce

OD 2017

Podstawa prawna:

- art. 104 ustawy z dnia 20 lipca 2017 – Prawo wodne
- art. 3.5 Dyrektywy Azotanowej – program działań na terytorium całego kraju

Program działań opracowywany wspólnie przez MGMIŻŚ i MRiRW, przyjmowany w drodze rozporządzenia Rady Ministrów

Liczba gospodarstw rolnych	Koszt działań [EUR]	Powierzchnia kraju [%]
1,4 mln	280 mln	100

Ocena wdrażania dyrektywy azotanowej przez Komisję Europejską

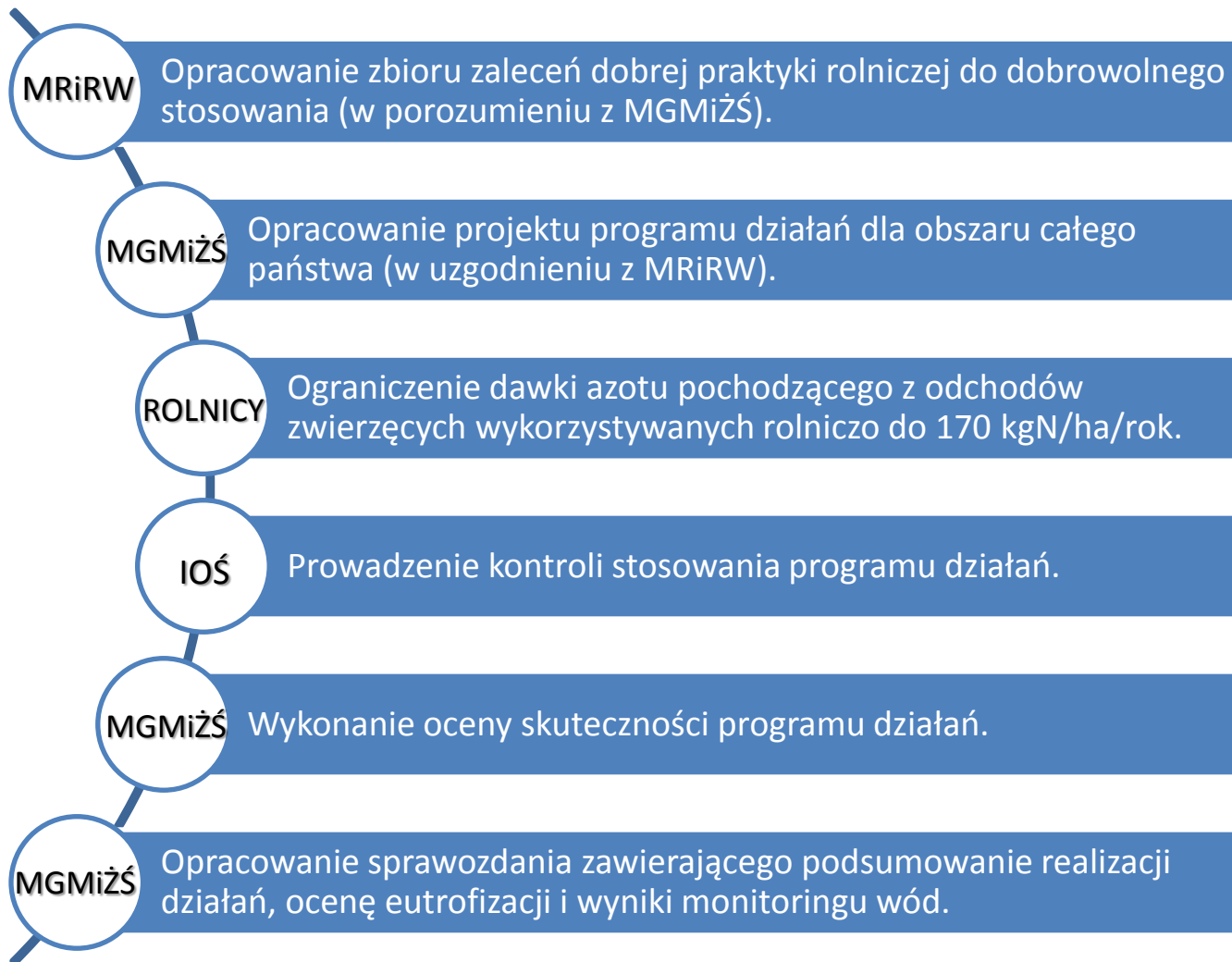
Od 2010 r. postępowanie naruszeniowe przeciwko Polsce w sprawie niewłaściwego wdrożenia dyrektywy.

W 2014 r. wyrok TSUE stwierdzający nieprawidłowe wdrożenie dyrektywy azotanowej.

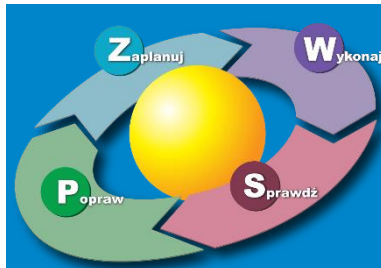
Główne zarzuty KE: niewystarczające wyznaczenie wód wrażliwych i OSN, niewystarczające ograniczenia w zakresie nawożenia na gruntach o dużym nachyleniu, zakaz stosowania nawozów nie odzwierciedlający warunków klimatycznych w Polsce.

Po przyjęciu nowego Prawa wodnego i Programu działań w lipcu 2018 KE zakończyła procedurę naruszeniową przeciwko Polsce.

Obowiązki wynikające z ustawy Prawo wodne

Proces opracowania i aktualizacji Programu działań

Przegląd najważniejszych działań w Programie

1. Ustalenie warunków rolniczego wykorzystania nawozów azotowych w pobliżu wód, na terenach o dużym nachyleniu, na glebach zamrzniętych, zalanych wodą lub przykrytych śniegiem.
2. Wprowadzenie terminów, w których dozwolone jest rolnicze wykorzystanie nawozów.
3. Określenie warunków przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowania z odciekami.
4. Ustalenie sposobu obliczania rocznej dawki nawozów naturalnych zawierającej nie więcej niż 170 kgN/ha.
5. Wprowadzenie obowiązku opracowywania planu nawożenia azotem.

Ograniczenie rolniczego stosowania nawozów

Ograniczenie stosowania nawozów na glebach zamrzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem

- Utrzymanie zakazu wynikającego z ustawy o nawozach i nawożeniu

Ograniczenie stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych

- Przeniesienie zakazów wynikających z rozp. MRiRW z dn. 16.04.2008 w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania
- Zakaz dotyczy wszystkich rodzajów nawozów zawierających azot
- Możliwość zmniejszenia odległości o połowę w przypadku zastosowania urządzeń aplikujących nawozy bezpośrednio do gleby lub w przypadku podzielenia pełnej dawki na co najmniej 3 równe dawki
- Zakaz mycia rozsiewaczy i sprzętu do aplikacji nawozów oraz rozlewania wody z ich mycia w odległości mniejszej niż 25 m od wód jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej
- Zakaz przechowywania nawozów na terenie o dużym nachyleniu w odległości 25 m od wód jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej

Ograniczenie stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych

Na gruntach rolnych od brzegu:				
Rodzaj nawozu	jezior i zbiorników wodnych o powierzchni do 50 ha	cieków naturalnych	rowów z wyłączeniem rowów o szerokości do 5 m liczonej na górnej krawędzi brzegu rowu	kanałów
Nawozy z wyłączeniem gnojowicy	5 m/10 m*	5 m/10 m*	5 m/10 m*	5 m/10 m*
Gnojowica	10 m/15 m*	10 m/15 m*	10 m/15 m*	10 m/15 m*
Na gruntach rolnych od:				
Rodzaj nawozu	brzegu jezior i zbiorników wodnych o powierzchni powyżej 50 ha	ujęć wody, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2017 r. poz. 1566 i 2180 oraz z 2018 r. poz. 650 i 710)	obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego	
Wszystkie rodzaje nawozów	20 m/25 m*	20 m/25 m*	20 m/25 m*	

* Odległości dotyczące terenów o dużym nachyleniu, tj. większym niż 10 %

Okresy nawożenia

Rodzaj nawozów Rodzaj gruntów	Nawozy azotowe mineralne i nawozy naturalne płynne	Nawozy naturalne stałe
Grunty orne	1 marca – 20 października	1 marca – 31 października
Grunty orne na terenie gmin objętych wykazem stanowiącym załącznik nr 2 do Programu	1 marca – 15 października	
Grunty orne na terenie gmin objętych wykazem stanowiącym załącznik nr 3 do Programu	1 marca – 25 października	
Uprawy trwałe	1 marca – 31 października	1 marca – 30 listopada
Uprawy wieloletnie		
Trwałe użytki zielone		

Terminy określone w tabeli odnoszą się wyłącznie do nawozów mineralnych i nawozów naturalnych. W przypadku innych organicznych środków nawozowych stosuje się przepisy ogólne.

Okresy nawożenia

Wyjątki umożliwiające wydłużenie okresu nawożenia gruntów ornych:

- zakładanie upraw jesienią po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach,
- brak możliwości dokonania zbiorów lub nawożenia z uwagi na niekorzystne warunki pogodowe (np.: nadmierne uwilgotnienie gleby, nawalny deszcz, susza rolnicza).

Producent rolny powinien samodzielnie ocenić, uwzględniając panujące warunki pogodowe, możliwość dokonania jesiennego zbioru i zastosowania nawożenia, jednak nie później niż do końca listopada.

Podczas lat o zwyczajowo panujących warunkach pogodowych jesienią należy dotrzymać terminów określonych w *Programie azotanowym*.

Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami

Nawozy naturalne przechowuje się w bezpieczny dla środowiska sposób, zapobiegający przedostawaniu się odcieków do wód i gruntu.

Konieczność zapewnienia powierzchni nieprzepuszczalnych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych stałych oraz pojemności przykrytych, w szczególności osłoną elastyczną lub osłoną pływającą, zbiorników na nawozy naturalne płynne, które powinny posiadać szczelne dno i ściany.

Pojemność zbiorników na nawozy naturalne płynne – 6 miesięcy.
Powierzchnia miejsc na nawozy naturalne stałe – 5 miesięcy.

Program azotanowy nie narzuca materiałów, jakie powinny zostać wykorzystane do przygotowania miejsc do przechowywania nawozów naturalnych. Muszą one jednak spełniać warunek szczelności i nieprzepuszczalności.

Terminy na dostosowanie miejsc do przechowywania nawozów naturalnych

dostosowanie powierzchni i pojemności posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych przez gospodarstwa wielkoprzemysłowe (> 210 DJP)

dostosowanie powierzchni i pojemności posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych przez podmioty prowadzące chów lub hodowlę zwierząt w liczbie ≤ 210 DJP

Przechowywanie obornika bezpośrednio na gruntach ornych

Możliwość czasowego przechowywania obornika bezpośrednio na gruncie została przewidziana dla usprawnienia pracy gospodarstwa przy nawożeniu i nie powinna być wykorzystywana w zwykłym trybie przechowywania tego nawozu.

Warunki przechowywania obornika bezpośrednio na gruntach rolnych:

- Nie dłużej niż 6 miesięcy od dnia utworzenia każdej z przyzm,
- Lokalizacja poza zagłębieniami terenu, na możliwie płaskim terenie, o dopuszczalnym spadku do 3%, w miejscu niepiaszczystym i niepodmokłym, w odległości większej niż 25 m od wód jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej,
- Lokalizację przyzmy oraz datę złożenia obornika w danym roku na danej działce zaznacza się na mapie lub szkicu działki, które przechowuje się przez okres 3 lat od dnia zakończenia przechowywania obornika,
- Obornik na przyzmy ponownie przechowuje się w tym samym miejscu po upływie 3 lat od dnia zakończenia poprzedniego przechowywania obornika.

Zakaz przechowywania pomiotu ptasiego bezpośrednio na gruncie przez cały rok.

Zakaz przechowywania kiszonek bezpośrednio na gruncie. Kiszonki przechowuje się w szczególności w silosach, rękawach foliowych, na płytach lub na podkładzie z folii, sieczki, słomy, lub innego materiału, który pochłania odcieki, oraz pod przykryciem foliowym.

Plan nawożenia azotem

- opracowuje plan zgodnie z zasadami dobrej praktyki rolniczej, na podstawie składu chemicznego nawozów oraz potrzeb pokarmowych roślin i zasobności gleb

- uzyskuje pozytywną opinię okręgowej stacji chemiczno-rolniczej o tym planie, nie później niż do dnia rozpoczęcia stosowania nawozu naturalnego lub pofermentu

- doręcza wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) oraz wioś kopię planu wraz z pozytywną opinią okręgowej stacji

- opracowuje plan z uwzględnieniem sposobu obliczania dawki nawozów azotowych mineralnych – uproszczonego bilansu azotu, albo przy zastosowaniu programu nawozowego obejmującego wymagania dla uproszczonego bilansu azotu

Plan nawożenia azotem

Podmiot prowadzący produkcję wielkotowarową może zbyć do 30% gnojówki i gnojowicy do bezpośredniego rolniczego wykorzystania, na podstawie pisemnej umowy, a pozostałą ilość przeznaczyć do produkcji biogazu rolniczego lub zagospodarować na użytkach rolnych, których jest posiadaczem i na których prowadzi uprawę roślin.

Podmiot, który nie zagospodarowuje nawozów naturalnych lub produktów pofermentacyjnych na użytkach rolnych, których jest posiadaczem, nie opracowuje planu nawożenia azotem dla zbywanych nawozów naturalnych lub produktów pofermentacyjnych.

Podmiot, który nabywa nawóz naturalnych lub produkt pofermentacyjny do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleb od podmiotu importującego nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny lub od podmiotu wielkotowarowego jest obowiązany do posiadania planu nawożenia azotem.

Podmiot, który nie jest obowiązany do opracowania planu nawożenia azotem, stosuje nawozy w takich dawkach, aby nie przekraczać maksymalnych ilości azotu działającego ze wszystkich źródeł, które zostały określone w tab. 14 zał. 9 do Programu, dla upraw w plonie głównym, dla plonów uzyskiwanych w warunkach uregulowanego odczynu gleby, zbilansowanego nawożenia N P K i stosowania integrowanej ochrony roślin.

Sposób dokumentowania realizacji Programu

Podmioty prowadzące produkcję rolną na powierzchni ≥ 10 ha użytków rolnych lub utrzymujące zwierzęta gospodarskie w liczbie ≥ 10 DJP wg stanu średniorocznego

- posiadają plan nawożenia azotem albo obliczenia maksymalnych dawek azotu,
- prowadzą ewidencję zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem.

Wszystkie podmioty prowadzące produkcję rolną przechowują:

- umowy zbytu nawozów naturalnych,
- dokumentację terminu zbioru, daty stosowania nawozu, zastosowanych nawozów i ich dawek oraz terminu siewu jesiennej uprawy w przypadku zakładania uprawy jesienią po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach,
- mapę lub szkic działki z zaznaczoną lokalizacją przyzmy oraz datą złożenia obornika.

Dokumenty przechowuje się przez okres 3 lat od dnia zakończenia nawożenia wykonanego na podstawie posiadanego planu nawożenia azotem albo obliczeń maksymalnych dawek azotu oraz 3 lat od dnia zakończenia przechowywania obornika w przypadku mapy lub szkicu z lokalizacją przyzmy.

Dziękuję za uwagę

www.mgm.gov.pl

facebook.com/mgmizs

twitter.com/mgmizs_gov_pl